

Література

1. Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар у 2 т. / за ред. Тація В.Я., Пшонки В. П., Портнова А. В. – Х. : Право, 2012. – Т. 1. – 768 с.
2. Аверьянов Т.В. Белкин Р.С., Корухов Ю.Г. Росиинская Е.Р. Криміналістика: учеб. пособие / Под ред. Белкина Р.С. – М.: Изд. група "Норма-Инфра", 1999. ? 990 с.
3. Біленчук П. Д. Криміналістична тактика та методика розслідування окремих видів злочинів / П.Д. Біленчук, А.П. Гель, Г.С. Семаков. – К.: МАУП, 2007. – 512 с.
4. Зорин Г.А. Руководство по тактике допроса: учеб пособие / Г.А. Зорин. – М.: ЮРИТИНФОРМ, 2001. – 320 с.
5. Коновалова В.Е. Допрос: тактика и психология: учеб пособие / В.Е. Коновалова. – Х.: Консум, 1999. – 157 с.
6. Юридична психологія / За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К.: "Ін Юре", 1999. – 352 с.
7. Удалова Л.Д. Вербальна інформація у кримінальному процесі України / Л.Д. Удалова. – К.: Вид. Полівода А.В., 2006. – 324 с.
8. Криміналістика / За ред. Шепітько В.Ю. – Х.: Право, 2008. – 464 с.

УДК 343.8 (043.2)

Петечел О. Ю.,

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права,
Прикарпатський національний університет
ім. В.Стефаника, м. Івано-Франківськ

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИ НЕПОВНОЛІТНЬОГО, ЩО ВЧИНЯЄ НАСИЛЬНИЦЬКИЙ ЗЛОЧИН

У кожній демократичній державі особлива увага надається вихованню і розвитку нового покоління, оскільки це її майбутнє та майбутнє нації, що проживає на території. Проте не завжди результати виховання свідомих та законслухняних громадян є втішними, що зумовлено багатьма факторами: політичними, економічними, соціальними тощо. Виходячи з даних офіційної статистики, співвідношення кількості злочинів, які вчинені неповнолітніми в Україні, з кількістю вчинених тяжких та особливо тяжких злочинів спостерігається тенденція до зменшення, а кількість вчинених умисних вбивств, тяжких тілесних ушкоджень, згвалтувань, розбоїв зростає.

З огляду на це, актуальною є проблема вивчення вчинення таких злочинів неповнолітніми, адже вони є тією категорією людей, які формуватимуть суспільство і від яких залежатиме подальше життя суспільства.

Розслідування умисних вбивств, як з пом'якшуючими, так і з обтяжуючими обставинами, тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, злочинів проти статевої свободи та недоторканості, які вчинені неповнолітніми, вимагають від слідчого не тільки знань в сфері юриспруденції, але й певної психологічної, педагогічної підготовки, адже особа, що розслідує злочин, повинна не лише повно і швидко встановити всі обставини справи, виявити особу, яка вчинила злочин, а й встановити первинні мотиви злочину, причини та умови, що спонукали до вчинення таких діянь.

Так, дослідженнями, проведеними І. Корнієнком та Ю. Пачковським, підтверджено, що насильство є надзвичайно актуальною проблемою для сучасного суспільства ("Так" відповіли 84,41% учнів 10-11 класів) [2, с.5]. В якості першопопитовху (основних причин) насильства серед молоді слід розглядати три групи факторів, які пов'язані: із вживанням алкоголю і наркотиків; з неефективною дією окремих соціальних інституцій. За дослідженнями вищезгаданих соціологів, найбільш спонукаючим впливом у виникненні насильства є прорахунки виховання (44,44%), вплив засобів масової інформації (33,84%), вживання наркотичних речовин (24,70%), кризові явища у суспільстві (21,57%), наслідування поведінки дорослих (20,12%), вживання алкоголю (18,75%) [2, с.5]. Підтвердженням цього є результати опитування, які вказують на те, що основними причинами кривдження ровесників є прояви агресивності серед молоді (32,87%), культ сили, що пропагується засобами кіно та телебачення (24,80%), впевненість у безкарності (23,47%), вживання молоддю стимулюючих, наркотичних речовин (19,87%), погані, конфліктні відносини у сім'ї (17,87%) [2, с.6]. Підтвердженням вищезазначеного є дослідження Павлик О. М., згідно яких відсутність теплих емоційних стосунків у сім'ї є передумовою формування соціальної мотивації на ґрунті страху, що особливо проявляється у неповнолітніх, які скоїли насильницькі злочини. Ще одним наслідком сімейного неблагополуччя, яке проявляється у підвищеній тривожності, є незадоволення потреби у безпеці [3, с.12]. За висновками О. М. Павлик, фрустрація потреби у безпеці є психологічною передумовою для скоєння насильницьких злочинів на тлі підвищеної тривожності, емотивності, недовірливості [3, с.17].

Найтяжчим злочином у чинному Кримінальному кодексі України є умисне вбивство. І ще більш небезпечним цей злочин стає, коли вчиняється неповнолітнім. Сьогодні умисні вбивства, що вчиняються неповнолітніми, відзначаються особливим цинізмом, жорстокістю, холодно-кровністю.

Справа в тому, що неповнолітні часто застосовують радикальні способи доказування своєї приналежності до світу дорослих. Вони відображаються у способах вчинення злочину. Агресивні дії підлітка можуть бути викликані нанесеними образами з боку батьків чи близьких, оскільки вони звертають увагу на будь-які фізичні чи психологічні дефекти. Такі образи можуть породити почуття ненависті та помсти. Постійний вплив на особистість підлітка образами та приниженнями може призвести до стану безвихідності та прихованої люті. Як показують соціологічні дослідження, найбільш поширеним порушенням прав і свобод дитини є приниження (76,16%) [2, с.6]. Негативні емоції накопичуються і в певний час можуть вивільнитися у вигляді вчинення злочину чи то відносно тих, хто образив, чи то будь-кого, хто потрапить "під гарячу руку". Як вказував один підліток, неможливо словами пояснити всю глибину своєї злості, яка виникає через почуття самотності, образи чи ненависті [1, с.63]. Це підтверджується і дослідженнями, проведеними Павлик О. М.: для неповнолітніх, які скоїли насильницькі злочини, характерний високий рівень вираження страху бути відкинутим та прагненням до прийняття. Це свідчить про порушені міжособистісні стосунки та суперечливість їх соціально-психологічної позиції. Таким неповнолітнім притаманна імперативна потреба у повазі, завишені домагання щодо своєї винятковості, відмова від позиції підлеглих [3, с.12-13].

Варто також відмітити, що неповнолітні часто обирають такі моделі поведінки з ровесниками, які вони спостерігають при спілкуванні дорослих, у першу чергу батьків, як між собою, так і з іншими. Підлітки бездумно копіюють їх методи вирішення проблеми. Це обов'язково слід враховувати при розслідуванні насильницьких злочинів, вчинених неповнолітніми.

Звичайно, практично неможливо визначити портрет неповнолітнього вбивці. Це може бути і підліток, який не користується популярністю серед ровесників, над яким часто знущаються, глузують до тих пір, поки бажання помсти не штовхає його на злочин. Або це може бути лідер неформальної групи, який, намагаючись втримати свій авторитет, іде на

вчинення умисного вбивства. Це також може бути неповнолітній, який намагається завоювати авторитет у групі, підвищити своє значення та статус у ній. І таких портретів можна змалювати безліч. Тому, на нашу думку, в перелічених випадках необхідно залучати фахівця-психолога для того, щоб використовуючи свої знання в сфері дитячої та юнацької психології, він зміг змалювати портрет неповнолітнього вбивці, і тим самим звузити коло підозрюваних. А у випадку затримання винної особи, знання особи неповнолітнього допоможе слідчому у проведенні наступних слідчих дій.

Література

1. Баронін А.С. Психологічний профіль вбивць: посібник з кримінології та криміналістики / А.С. Баронін. – К. : Вид. ПАЛІВОДА А.В., 2001. – 176 с.
2. Корнієнко І., Пачковський Ю. Насильство в молодіжному середовищі та основні причини, що його породжують / І. Корнієнко, Ю. Пачковський // Практична психологія та соціальна робота. – 2002 – №7. – С. 4-9.
3. Павлик О. М. Особливості мотиваційної сфери неповнолітніх правопорушників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.06 "Юридична психологія" / О. М. Павлик. – Х., 2005. – 20 с.

УДК 34.343(043.2)

Поливач М.О.,
секретар судового засідання відділу
забезпечення роботи третьої судової палати Вищого
адміністративного суду України, м.Київ
Науковий керівник: Лихова С. Я., д.ю.н., доцент

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Поняття допустимості доказів у кримінально-процесуальній науці слушно розглядається як одне з вихідних положень теорії судових доказів.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що незважаючи на численні дослідження з даного питання та законодавчого закріплення у но-